

af Wenern och för öfrigt af ringa nytta för den orten, framställt förslag om en annan sträckning af banan nordligare in i landet, hvarigenom väglängden skulle högst betydligt förökas;

så får jag härmed vördsamt anhålla:

- 1:o om det *tillägg* till Rikets Ständers vid förra riksdagen i ämnet fattade beslut; att de för påbörjandet af Nordvestra stambanans byggande *på denna sidan* Arvika anslagna medel måtte blifva använda endast på den delen af bansträckningen, som är gemensam för båda de omtvistade linierna eller emellan Arvika och Frykerud;
- 2:o att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om förordnande för ojäfvige och med näringsförhållanden förtrogne personer att förrätta ekonomiska undersökningar rörande den trafik, som å hvardera af de båda alternativa linierna kunna blifva att påräkna;
- 3:o att de medel, som vid denna Riksdag möjligtvis kunna varda anslagna för Nordvestra stambanans byggande, äfvenledes måtte användas på nämnda, icke omtvistade bansträckning, intilldess ofvanberörda undersökningar blifvit hållna och en blifvande Riksdag fått tillfälle att i anledning deraf fatta sitt beslut; och
- 4:o att nödiga medel till sådana undersökningar måtte af Riksdagen beviljas.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 28 Januari 1867.

A. M. Myrtin.

N:o 97.

Af Herr Svanberg: Om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande nedsättande af en komité för afgifvande af förslag till afhjelpande af de olägenheter, som för fabrikanter och yrkesidkare vållas af handtverkerier inom fångelserna.

Jag värderar och erkänner de fördelar en friare näringslagstiftning medfört och anser densamma utgöra den kraftigaste impuls för ett lands stigande industri-

ela odling. Det är ur mensklig och statsekonomisk synpunkt ovillkorligen rätt att hvarje fri arbetare utan något tryckande förmynderskap får använda och utveckla sin arbetskraft och sina insigter för att förtjena sitt bröd samt genom omtanke, sparsamhet och redbarhet vinna oberoende och välstånd. Om denna princip är sann och riktig, måste också en lagstiftning, som bemödar sig om att tillämpa densamma, göras full rättvisa. Att lagstiftaren härvid kan begå misstag, hvilka medföra bekymmer för mången, vare sig att lagstiftaren önskar uppnå målet för hastigt eller också icke tillräckligt trängt sig in i alla de förhållanden, som genom en ny lagstiftning rubbas, är ganska naturligt, men då den rätta vägen, som kan föra arbetaren till intellektuel och politisk frihet samt i sin helhet höja en nations industriella lif, är beträdd, skola utan tvivel dessa misstag efter hand afhjelpas och förhållandena småningom vinna allt större och större enhet med den princip hvarur de framgått.

Af sådana åsikter blir det en konsekvent följd, att jag också önskar se den frihet, som den nya näringslagstiftningen medfört så tillämpad, att ingens rätt förnärmas. Den större fabrikanten och yrkesidkaren vet försvara sig sjelf mot hvarje olagligt ingrepp, och jag behöfver således icke i detta fall uppträda såsom målsman för honom, men för de många tusen obemedlade handverkare och sjelfförsörjare, som den friare näringslagstiftningen skapat, och som med stor möda förtjena sitt uppehälle, vågar jag framträda, för att, så vidt på mig beror, se deras rättigheter och anspråk till godo.

För hvad här nedan anföres kan jag åberopa en lång erfarenhet af ländets handtverkeriers utveckling och närvarande ståndpunkt. I min egenskap af industriidkare har jag under många år haft tillfälle taga noggrann kännedom om hithörande förhållande, och jag kan försäkra, att de svårigheter, med hvilka vissa yrkesidkare hafva att kämpa, äro ganska stora samt att deras lott är i sanning beklagansvärd; orsaken härtill har icke varit bristande vilja och förmåga att arbeta, utan svårighet att få arbete. Det står öppet för en och hvar, som vill besöka de mindre handtverkarne samt de delar af hufvudstaden, der arbetare hufvudsakligen bo, för att öfvertyga sig härom.

Han skall då finna mången redbar och duglig arbetare, försänkt i fattigdom och armod, med familj framsläpa ett sorgligt lif, och han skall på fråga om orsaken härtill öfverallt mötas af det svaret: "Jag kan icke få något arbete".

Att fästa uppmärksamheten på det samhällsförderliga och moraliska onda, som ett sådant förhållande alstrar, anser jag öfverflödigt. Det torde vara nog med att antaga, att den väsendtliga orsaken till proletärerens ständigt vexande antal och fängelsernas befolkande kan till stor del sökas häri.

Om sanningen af det ofvan anförda erkännes, måste man äfven medgifva, att det icke kan öfverensstämma med näringslagstiftningens grundsatser, Statens pligt mot hvarje redbar arbetare, som fullgör sina skyldigheter mot samhället,

eller dennes rättigheter, att Staten tillåter dem, som i följd af mot samhället begångna brott undergå det därför stadgade straffet, att försvåra för honom möjligheten att få arbete och föra en ärlig vandel. Det är att gynna dem som brutit emot samhällsordningen på den laglydige medborgarens bekostnad, ett missförhållande för hvilket ingen kan blunda, som önskar se de frukter som af den nya näringslagstiftningen varit afsedde att vinnas.

Det är känt att en mängd handtverkerier idkas inom fängelserna, korrektionshusen och arbetsinrättningarne i Riket, samt att dessa handtverkerier numera utöfvas i den utsträckning, att de inom hufvudstaden och dess närmaste område sysselsätta ett betydligt antal fångar, så att beställningar effektueras i stor skala.

Det kan icke vara min mening, att de olycklige som blifvit för brott dömda till straff skola torteras med att tillbringa sitt lif i en dödande sysslolöshet eller att man genom straffets försvårande på annat sätt skulle öka lagens stränghet. Men jag måste på det kraftigaste protestera mot att fängelserna göras till stora verkstäder med rättighet för dessa att konkurrera med de fattige arbetare, som ärligen fullgöra sina skyldigheter mot Staten, men från hvilka Staten likväl på detta sätt utan skonsamhet tager deras dagliga bröd. Omöjligheten för dem som betala hyra, lifsuppehälle och dryga skatter att till samma pris som fångarne kunna leverera sina arbeten är påtaglig.

Om fångarne användas till arbete vid någon inom fängelserna eller i dess närhet belägen större fabrik, skulle troligen olägenheten vara mindre, men då de till stor del utöfva de yrken och handtverkerier, som allmännast utgöra den obemedlade slöjdidkarens, genom lagen tillerkända näringsfång, kan jag icke annat än påyrka Representationens uppmärksamhet för vinnande af en tidsenlig förändring i detta missförhållande.

Häremot torde invändas att dessa verkstäder inom fängelserna och arbetsinrättningarne icke äro så betydande, att de kunna menligt inverka på den fria arbetarens förvärf. Derpå anser jag mig blott böra svara att om endast tusende ärlige och laglydige arbetare genom dessa verkstäder bringas i fattigdom, ja, om inom hufvudstaden icke mer än hundra personer i följd af dessa verkstäders tillvaro lida nöd och med svårighet utgöra sina skatter till Staten och kommunen, så är detta ett tillräckligt skäl för mig att påstå, att det följda systemet är rättsvidrigt och omoraliskt.

Inom fängelserna och arbetsinrättningarne må verkstäder gerna finnas, ty arbete lindrar straffets stränghet och förbättrar den brottslige, men det må blifva Statens omsorg att realisera de inom fångelser och arbetsinrättningar tillverkade arbeten, så att icke de lagliga näringarne eller deras idkare deraf hafva skada.

Jag kan till stöd härför åberopa Frankrikes exempel, ett land hvars industri, som alla veta, befinner sig på en mycket hög ståndpunkt, men der tillåtes likväl icke att fängelserna och arbetsinrättningarne göra intrång på näringarnes

område. De af fångarne tillverkade arbeten blifva hufvudsakligen genom Statens försorg exporterade, ja Styrelsen är der så mån om industriidkarens rätt och bästa, att då åtskilliga soldater af inom Paris förlagda garnisonsregementen nyligen började en tillverkning af några obetydliga, på modet komna artiklar, blefvo de, på anmälan af åtskillige fabrikanter, strängeligen förbjudne att dermed fortfara.

På grund af hvad jag här anfört, får jag hos Riksdagen vördsamt anhålla, att den behagade till Kongl. Maj:t ingå med en underdånig anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes i nåder förordna, att en komité nedsattes med uppdrag att afgifva underdånigt förslag, huru här antydda olägenheter må snarligen och på lämpligaste sätt afhjelpas.

Stockholm den 28 Januari 1867.

Conrad Th. Svanberg.

N:o 98.

Af Herr **Svanberg**: *Om anslag för fortsatt utgifvande af det s. k. Thersnerska planchverket: "Fordna och närvarande Sverige".*

Till fortsatt utgifvande af det så kallade Thersnerska planchverket "Fordna och närvarande Sverige", hvilket, på Hans Maj:t Konung Carl XIII:s befallning, börjadt år 1817 af Öfverstelöjtnanten U. Thersner, efter dennes år 1828 inträffade död blifvit fullföljdt först af hans enka och sedermera af deras ännu lefvande, lytta och i stor torftighet stadda dotter, Mamsell Thora Thersner, hafva Rikets Ständer vid flera föregående riksmöten och sednast år 1866 välvilligt anvisat ett belopp af 400 R:dr årligen.

Med erinran härom och upplysning, att under år 1866 af omförmälda arbete utkommit två häften, nemligen det 88:de, omfattande provinsen Westmanland, och det 89:de, omfattande provinsen Dalarne, samt att ytterligare ett häfte är nära färdigt att utgifvas, får jag, under åberopande af de skäl som finnas anförda dels i motionerna hos Borgare-Ståndet N:o 176 vid 1859 års riksdag, N:o 140 vid 1862 års riksdag och N:o 114 vid 1865 års riksdag, dels ock i Stats-Utskottets Utlåtanden angående regleringen af utgifterna under riksstatens Åttonde Hufvudtitel